

รายการ หนึ่งสัปดาห์กับวุฒิสภา
เรื่อง การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทย
โดย นายอภิวัฒน์ สุตสาว นิตินกรปฏิบัติการ กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย
สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้บัญญัติเรื่องการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้ในหมวด ๑๒ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ส่วนที่ ๑ การตรวจสอบทรัพย์สิน มาตรา ๒๕๙ - มาตรา ๒๖๔ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

๑. บุคคลที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

บุคคลที่มีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) แบ่งเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑.๑ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมืองอื่น ผู้บริหารท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

๑.๒ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ประธานศาลฎีกา ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ประธานศาลปกครองสูงสุด อัยการสูงสุด กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น

๒. เอกสารที่ต้องยื่นเพื่อแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ต้องยื่นเอกสารเพื่อแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. จำนวน ๒ รายการ ดังนี้

๒.๑ บัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่จริงของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ซึ่งรวมถึงทรัพย์สินที่ได้มอบหมายให้อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และไม่ว่าทรัพย์สินและหนี้สินนั้นจะอยู่ในประเทศไทยหรือในต่างประเทศก็ตาม

๒.๒ เอกสารประกอบ

เอกสารประกอบที่ต้องยื่นพร้อมกับบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ประกอบด้วยสำเนาเอกสารจำนวน ๒ รายการ ดังนี้

(๑) สำเนาหลักฐานที่พิสูจน์ความมีอยู่จริงของทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ และ

(๒) สำเนาแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในรอบปีภาษีที่ผ่านมาของผู้ยื่น คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

๓. กำหนดเวลาการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

กำหนดเวลาการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแบ่งออกเป็น ๒ กรณี ดังนี้

๓.๑ กรณีปกติ

ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้

ครั้งที่ ๑ กรณีเข้ารับตำแหน่ง จะต้องยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันเข้ารับตำแหน่ง

ครั้งที่ ๒ กรณีพ้นจากตำแหน่ง จะต้องยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันพ้นจากตำแหน่ง

ครั้งที่ ๓ กรณีที่พ้นจากตำแหน่งเป็นเวลา ๑ ปี จะต้องยื่นภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งมาแล้วเป็นเวลา ๑ ปี

นอกจากนี้ ในกรณีของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น เมื่อดำรงตำแหน่งครบทุก ๆ ๓ ปี หรือ ๕ ปี แล้วแต่กรณี ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมเอกสารประกอบต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ดำรงตำแหน่งครบทุก ๆ ๓ ปี หรือ ๕ ปี

๓.๒ กรณีตาย

ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้แล้ว ตายในระหว่างดำรงตำแหน่งหรือก่อนยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินหลังจากพ้นจากตำแหน่ง ให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกมีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินที่มีอยู่ในวันที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นตายต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นตาย

๔. ผลทางกฎหมายในกรณีที่ไมื่อยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดีเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน ในกรณีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำวินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบหรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินและเอกสารประกอบด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ จะมีผลทางกฎหมาย ๓ ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งในวันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำวินิจฉัย หรือให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาฯ มีคำวินิจฉัย

ประการที่สอง ห้ามมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้นั้นดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งใดในพรรคการเมืองเป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่ศาลฎีกาแผนก

คดีอาญาฯ มีคำวินิจฉัย หรือห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

ประการที่สาม ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นมีความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๑๙ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หากท่านใดประสงค์จะทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กรุณาโทรศัพท์สอบถามได้ที่ ศูนย์บริการข้อมูลด้านกฎหมายและหน่วยประสานงานวุฒิสภา โทร. ๐๒ ๒๔๔ ๑๕๖๕.
